

УДК 3.21(477)

DOI: 10.30840/2413-7065.4(89).2023.293269

ЗАСТОСУВАННЯ «М'ЯКОЇ СИЛИ» У КИТАЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ У СВІТЛІ ПРОБЛЕМИ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ ДЕРЖАВ*

Ірина ГРАБОВСЬКА*orcid.org/0000-0002-7416-9541**кандидат філософських наук, старший науковий співробітник НДІУ***Світлана КАГАМЛИК***orcid.org/0000-0003-4732-1410**доктор історичних наук, старший науковий співробітник**Київського національного університету імені Тараса Шевченка***Дмитро ТОВМАШ***orcid.org/0000-0002-4576-0703**кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Анотація. Аналізується використання політики «м'якої сили» у відносинах між сучасною Україною та Китаєм. Зазначено, що у сучасному світі концепції «м'якої», а також «жорсткої» та «розумної» сили дуже широко застосовуються на практиці. Акцентується увага на взаємозв'язку між використанням інструменту «м'якої сили» для підвищення рівня геополітичної суб'єктності країн та важливості цих питань у формуванні реального позитивного впливу на партнера по зовнішніх відносинах. Концепцію «м'якої» та «жорсткої» сили, яка увійшла за останні десятиліття у світову науку та політику, запропонував американський політик і вчений Джозеф Най. Авторське дослідження проводиться на методологічній базі концепції «м'якої», «жорсткої» та «розумної» сили із надання пріоритету вивченню дії саме політики «м'якої сили» у відносинах між українською та китайською державами.

Визначається, що метою розвідки є аналіз деяких складових застосування політики «м'якої сили» у китайсько-українських відносинах у контексті проблеми суб'єктності держав Китаю та України на сучасному етапі розвитку.

Автори роблять висновок, що генерація сучасних українців переживає сьогодні справді доленосні епохальні події, пов'язані, зокрема, зі зміною принципів побудови взаємовідносин між цивілізаціями, державами, країнами, народами, націями, окремими спільнотами та навіть особистостями. Відходить у минуле принцип правоти сильного. Відбуваються активні пошуки нових підходів у зовнішній та внутрішній політиці держав сучасного світу. Саме до таких новітніх напрямних розвитку людства належить використання політики «м'якої сили», зокрема і як механізму підвищення рівня суб'єктності певної країни у геополітичному просторі. Сучасна Україна має вписатися в багатовимірний світ як самостійний суб'єкт політичного процесу, тому для неї великого значення набувають ефективні та взаємовигідні відносини з усіма країнами світу, особливо з наддержавами США та Китаєм. Зростання ролі політики «м'якої сили» у взаємовідносинах із Китаєм має працювати на благо обох країн і народів.

Ключові слова: геополітика; «м'яка сила»; Україна; Китай; китайсько-українські взаємини; політична суб'єктність держави; Інститут Конфуція; політичні стратегії.

* Авторське написання збережено.

© Грабовська І., Кагамлик С., Товмаш Д.

APPLICATION OF "SOFT POWER" IN CHINA-UKRAINIAN RELATIONS IN THE LIGHT OF THE PROBLEM OF GEOPOLITICAL SUBJECTIVITY OF THE STATES

Iryna HRABOVSKA

*Candidate of Philosophical Sciences, senior research fellow
of the Philosophy and Geopolitics Department of RIUS*

Svitlana KAHAMLYK

*Doctor of Historical Sciences, senior research fellow
of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

Dmytro TOVMASH

*Candidate of Philosophical Sciences, associate professor, associate professor
of the Department of Philosophy of the Humanities, Taras Shevchenko National University of Kyiv*

Annotation. *The article analyses the use of "soft power" policy in relations between modern Ukraine and China. It states that in today's world the concepts of "soft" as well as "hard" and "smart power" are very widely used in practice. Attention is focused on the relationship between the use of the "soft power" tool to increase the level of geopolitical subjectivity of countries and the importance of these issues in the formation of a real positive influence on a partner in foreign relations. The concept of "soft" and "hard" power, which entered world science and politics in recent decades, was proposed by the American politician and scientist Joseph Nye. The author's research is conducted on the methodological basis of the concepts of "soft," "hard," and "smart" power, giving priority to the study of the effect of "soft power" policy in relations between the Ukrainian and Chinese states.*

It is determined that the purpose of intelligence is to analyse some components of the application of "soft power" policy in Chinese-Ukrainian relations in the context of the subjectivity problem of the states of China and Ukraine at the current stage of development.

The authors conclude that the generation of modern Ukrainians is experiencing truly fateful epochal events today, connected, in particular, with the change in the principles of building relationships between civilizations, states, countries, peoples, nations, individual communities, and even individuals. The principle of the right of the strong is receding into the past. There is an active search for new approaches in the foreign and domestic policies of the states of the modern world. The use of "soft power" policy, in particular, as a mechanism for raising the level of subjectivity of a certain country in the geopolitical space belongs to such newest directions of human development. Modern Ukraine must fit into the multidimensional world as an independent subject of the political process, therefore, effective and mutually beneficial relations with all countries of the world, especially with the superpowers of the USA and China, are of great importance for it. The growing share of "soft power" policy in relations with China should work for the benefit of both countries and peoples.

Key words: *geopolitics; "soft power"; Ukraine; China; Chinese-Ukrainian relations; political subjectivity of the state; Confucius Institute; political strategies.*

Постановка проблеми. У сучасній українській соціогуманітаристиці, цілком виправдано сконцентрованій на дослідженні різних аспектів війни росії проти України, створено вже чималий корпус текстів, присвячених застосуванню так званої «м'якої сили» («softpower») у міжнародній політиці та специфіці її використання неоімперією кремля у досягненні цілей гібридної війни проти України, починаючи з 2014 р.

Проте існують й інші приклади застосування «softpower» у відносинах певних держав з Україною, які не варто ігнорувати, оскільки вони мають уже та матимуть у майбутньому вплив на сферу геополітичних взаємовідносин держав та зростання їхньої суб'єктності в сучасному глобалізованому світі. Серед країн, політика «м'якої сили» яких щодо нашої країни заслуговує на спеціальну увагу, є сучасний Китай, що увійшов у розряд наддержав глобалізованого світу за рівнем впливу на геополітичні реалії та є безумовним активним суб'єктом цивілізаційних процесів.

Отже, метою цієї розвідки є аналіз деяких складових застосування політики «м'якої сили» у китайсько-українських взаєминах у контексті проблеми суб'єктності держав Китаю та України на сучасному етапі розвитку.

Аналіз джерел та літератури. Значна частина досліджень із цього напрямку здійснюється в країнах-лідерах сучасного світу (США; росія до повномасштабного вторгнення в Україну, реалії якого принципово змінили статус сучасної рф, вивівши її з кола наддержав; Китай), які формують глобальну геополітичну картину та є головними акторами на ній.

У сучасному світі концепції «м'якої», а також «жорсткої» та «розумної» сили дуже широко застосовуються на практиці. З відомих західних вчених варто назвати імена тих, чії роботи були присвячені саме цій проблемі у різних аспектах її розвитку. Це насамперед низка праць самого автора концепції «м'якої» та «жорсткої» сили Дж. Ная. Розвивали ідеї професора Ная в подальшому Зб. Бжезинський, Л. Гелб, Г. Кіссінджер, П. Кеннеді, Р. Армідж (в інш. перекл. – Р. Ермітейдж), С. Люкс, Ф. Фукуяма, Р. Кейган,

Р. Кеохейн, Дж. Акшай, А. Коен, М. Кокс, М. Лібіцкі, Дж. Меттерн, У. Оуенс, І. Пармар, М. Рубін, Н. Сноу, С. Уолт, М. Фрейзер, П. ван Хем, К. Хілл, Ін Фань та інші.

Саме доробок названих авторів може слугувати теоретико-методологічною основою запропонованого нами дослідження.

Серед українських науковців різноманітні аспекти застосування «м'якої», «жорсткої» та «розумної» сили вивчали К. Бікір, С. Вилінський, О. Комар, Є. Єнін, І. Гетьманчук, І. Грабовська, С. Грабовський, К. Зарембо, Д. Коротков, О. Мацькович, О. Пилявець, І. Озимок, Н. Нікулішина, Є. Макаренко, А. Мартинів, Ю. Мателешко, К. Савон, О. Семченко, С. Солодкий, О. Сябро, Ю. Корнійчук, К. Шинкарук, М. Ожеван, І. Слісаренко, М. Цюрупа, П. Гай-Нижник, Г. Почепцов, Я. Турчин, О. Фесик, Л. Чупрій та багато інших. Варто відзначити, що ця проблематика є популярною у сучасному науковому гуманітарному дискурсі України.

Виклад основного матеріалу. Більшість сучасних дослідників використання «м'якої сили» українською державою до повномасштабного вторгнення росії в Україну зазначали, що Україна дуже неефективно і спорадично використовує цей інструмент у створенні позитивного іміджу своєї країни. У той же час Китай дуже активно використовував раніше і використовує сьогодні цей механізм для впливу на інші держави та отримує від цього реальну користь не лише в іміджевому плані, але і в політичному та економічному. Тим більше, що необхідність застосування «м'якої сили» вписана в офіційну політичну доктрину Китаю. До того ж, як зазначають аналітики, Китай має своє специфічне бачення складових «м'якої сили».

Як відомо, концепція «м'якої сили» Дж. Ная базується на трьох основних компонентах: культура, дипломатія та ідеологія. Експертка О. Мацькович стверджує, що розуміння та застосування Пекіном концепції «м'якої сили» відрізняється від того, як її сутність сприймають у країнах Заходу. Цю специфіку, на її думку, можна означити як «м'яку силу з китайським відтінком» [6].

Варто детальніше зупинитись на сутності самого механізму впливу на внутрішню та зовнішню ситуацію певної країни через політику «м'якої», «жорсткої» та «розумної» сили. Зокрема, і для того, щоб виявити відмінність у підходах до розуміння політики «м'якої сили» та її застосування сучасним Китаєм.

Як відзначалось вище, концепція «м'якої» та «жорсткої» сили була запропонована американським політиком і вченим Дж. Наєм [11].

Проте, як зазначає К. Савон, розмежування на ці дві складові сили в політиці держав розроблялися без введених пізніше назв ще до Дж. Ная на основі формули Р. Клайна, яка описувала так звану сукупність сили певної держави. Сам професор Най також відштовхувався від формули Р. Клайна. І виглядає ця формула так: $P = (C + E + M) \times (S + W)$, де P – сила держави = $(C$ – населення і територія + E – економічний складник + M – військовий складник) \times $(S$ – стратегія + W – воля до здійснення державної стратегії). Тут $(C + E + M)$ є об'єктивним, тобто матеріальним складником, а частина $(S + W)$ є складником духовним, отже, суб'єктивним. У свою чергу Дж. Най позначив об'єктивний складник як «жорстку» силу, а суб'єктивний – як «м'яку» [7, с. 112; 8; 11].

У розумінні західних аналітиків, військові операції, примус, залякування, просування власних економічних інтересів на територію інших держав є застосуванням політики «жорсткої сили». Натомість підвищення авторитету країни за рахунок створення її позитивного іміджу, що має базуватись насамперед на привабливості культури іншого народу, є проявами застосування «м'якої сили». Вивчаючи специфіку функціонування «м'якої сили» як інструменту посилення іміджевого впливу держави та підвищення рівня її суб'єктності, К. Бікір зазначає, що ігнорування її застосування навіть у військових зіткненнях призводить до більш тяжких наслідків для однієї або й обох сторін конфлікту [1, с. 35]. Поєднання ж політик «м'якої» та «жорсткої» сили є проявом політики «розумної сили». Варто погодитись також із думкою українського науковця Л. Чупрія у тому, що «м'яка сила» потрібна для того, щоб зменшити інтерес до екстремістських ідей і завоювати серця та думки більшості. І після цього є можливим використання жорсткої сили, так як знищення терористів, які не матимуть широкої громадської підтримки серед мусульман та інших народів, не викликатиме значний резонанс. Коли ж робити акцент тільки на жорсткій силі, то навіть після знищення ворогів на їх місце стануть десятки інших, які підтримують ідеї і цінності загиблих, так як найважче перемогти ідеї і віру людей, які знаходяться в їхніх душах» [10, с. 391].

Дослідник К. Савон звертає увагу на те, що «жорстка сила» передбачає «вплив на інших за допомогою примусу, залякування та використання нарощування військової та економічної могутності, тоді як інструментами «м'якої сили» є

публічна дипломатія, ідеологія та культура». Д. Дрезнер вважає, що «м'яка сила» ефективна лише за умови, що держава може в будь-який момент застосувати «жорстку силу» [7, с. 112].

Вчений Ін Фань назвав 5 інструментів для просування «м'якої сили»: «здатність формувати чужий вибір; приваблювати, а привабливість часто призводить до поступливості; примушувати інших хотіти того ж результату в силу культурної чи ідеологічної привабливості; досягнення країною цілей у світовій політиці на основі захоплення її цінностями, беручи з неї приклад, прагнучи до рівня її розвитку; ключовий елемент – лідерство, яке і змушує інші країни прагнути того ж» [10, с. 113].

На сьогодні у світі діє так званий щорічний «Індекс м'якої сили». Критерієм порівняння держав слугують джерела «м'якої сили», запропоновані Дж. Наєм, а саме: політичні цінності, культура та зовнішня політика. За останніми даними, Китай за рівнем задіяння в політиці «м'якої сили» посідає 27 місце. Експерти вважають, що це достатньо високий показник для країни, де немає демократії, існує авторитаризм та централізована влада зі всепроникним партійним контролем. Особливості китайського підходу до політики «м'якої сили» полягають у тому, що ця держава розглядає економічний вплив на інші держави як «м'яку», а не «жорстку» силу і відносить до політики «м'якої сили» економічне проникнення Китаю до інших країн світу. Тобто для Китаю, на відміну від Заходу, завоювання світового ринку не є проявом втручання у внутрішню політику іншої держави. Вочевидь проникнення китайських товарів у всі куточки світу працює, зокрема, й на утвердження його

іміджу як наддержави, попри те, що економіка цієї країни зараз переживає серйозну кризу.

Проте економічний вплив – це не єдиний напрямок, на якому Китай має очевидні успіхи у світовій геополітичній грі. Сучасні дослідники серед найефективніших засобів м'якого впливу Китаю на зарубіжні країни називають дуже поширений у світі Інститут Конфуція. Ця інституція давно й активно працює і в Україні. Її представництва існують у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Київському національному лінгвістичному університеті, Вінницькому національному технологічному університеті, Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського в Одесі та ін. Щорічно проходить набір претендентів для проходження навчання в Хейлунцзянському університеті, Харбін, КНР, по стипендіальному фонду Інституту Конфуція. До повномасштабного російського вторгнення фактично у всіх провідних українських університетах Києва, Харкова, Вінниці, Одеси та інших українських міст працювали Інститути Конфуція.

Завданнями Інституту Конфуція в Україні є поширення позитивних уявлень про китайську культуру, налагодження горизонтальних зв'язків між народами («горизонтальна дипломатія»), стимулювання вивчення китайської культури та мови, формування сприятливого клімату для взаємодії та взаєморозуміння між державами. Такий вимір діяльності не є насправді вичерпним завданням. У «підтексті» політики задіяння «м'якої сили» лежить приховане завдання формування контингенту «агентів впливу» всередині країни, на

яку спрямовуються такі зусилля. Варто зазначити, що поняття «агент впливу» має подвійне емоційне забарвлення: позитивне та негативне. Позитивне, коли прихильники певного кола ідей, концепцій активно розповсюджують ті серед них, які працюють на спільне благо для усіх народів, серед яких поширюються. Негативне, коли зусилля спрямовані на нанесення шкоди контрагентові або є частиною гібридної війни проти певної спільноти. Лише зявдяки жорсткій негативній позиції щодо «агентів впливу», яку зайняла путінська росія, це явище сприймається як абсолютно негативне та неприйнятне. Хоча серед агентів впливу, визначених як такими росією, сьогодні є найдостойніші люди тієї ж росії, України, країн Балтії тощо. До «агентів впливу» належать, безумовно, ті люди, яких визнають у країні як «моральних авторитетів» нації і держави. Це можуть бути видатні та відомі діячі з культурної, наукової, освітньої сфер; також зі сфери мистецтва, шоу-бізнесу. Їх добре знають і поважають у спільноті, до суджень й оцінок таких людей прислухаються. Якщо на них покладаються цілком визначені завдання з проведення певних ідей на рівень масової свідомості, явно чи таємно, ці лідери думок стають «агентами впливу». Для означення використання особистості «всліпу» існує і спеціальний термін – «корисний ідіот». На жаль, у сучасному світі значна частина політики впливових держав та наддержав базується на використанні послуг «корисних ідіотів».

Найперспективнішим і найдовготривалішим ефектом від політики «м'якої сили» завдяки діяльності на території України Інституту Конфуція є вплив через систему освіти, виховання

«китаєфілів» серед кадрів майбутньої української еліти. Подібні очікування, як доводить вже існуючий досвід Заходу, не є марними. Так, широковідомим є факт, яким західні аналітики підтверджують ефективність застосування «м'якої сили» саме через освіту. Це приклад з одним із відомих «прорабів перестройки» О. Яковлевим. У часи «холодної війни» СССР із Заходом Яковлев був серед тих небагатьох советських людей, які навчались у США в Колумбійському університеті. Там його навчали плюралізму. З ідеєю плюралізму Яковлев повернувся до СССР і був одним із промоутерів цього принципу у внутрішній та зовнішній політиці Союзу [8]. Приклад «інвестиції» в Яковлева, який через двадцять років став радником президента Горбачова та одним із чільних «прорабів перестройки», фактично розглядається як, безумовно, позитивний і тепер уже класичний з точки зору ефективного застосування механізму «м'якої сили» через освіту та культурні взаємини. Загалом же культурні та освітні проекти, а також обміни студентами, науковцями, діячами культури сьогодні аналітиками розглядаються як найбільш перспективні та довготривалі. Вони навіть отримали спеціальну назву «культурної дипломатії» [3].

Як наголосив у виступі перед широкою українською аудиторією «Єдиних новин» діючий ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка В. Бутров, іноземні студенти є потенційними «адвокатами» інтересів України як сучасної європейської держави за кордоном. «Закладам освіти варто сприймати цих студентів не стільки як «контрактників», завдяки яким наповнюється їхній бюджет, а насамперед як провідників «м'якої сили», які

допомагають доносити голос України на міжнародних теренах. Особливо це актуально зараз, коли боротьба за майбутнє України ведеться як на полі бою, так і в інформаційній площині». В. Бугров посилається на позитивний досвід КНУ імені Тараса Шевченка, іноземні випускники якого обіймають відповідальні посади в органах влади й громадських організаціях багатьох країн світу, при цьому саме вони сьогодні кожен на своєму місці послідовно відстоюють українські позиції. «Освіта – це фронт, освіта – це інструмент консолідації міжнародної спільноти. Щонайголовніше, освіта – це наш внесок у майбутнє України та її розвиток», – наголосив ректор Бугров [2].

Так звана «публічна дипломатія» формується на основі певних конкретних проектів і заходів. Найефективнішими серед них, як зазначалось вище, визнаються освітні проекти та обміни, що формують довготривалі зв'язки між їхніми учасниками та впливають на формування реальності завдяки діяльності лідерів, вихованих на певних принципах та зі сформованим певним чином світоглядом, або «лідерів думок», чий життєвий погляд та погляди визнаються певною групою за вподобаннями та інтересами. Такий вплив особливо значний у так званих «інформаційних пузирях», у яких об'єднуються конкретні учасники, наприклад, соцмереж на основі спільності поглядів.

Практика довела, що публічна дипломатія є ефективною, коли здійснюється на багаторівневій основі. Дослідники визначають такі рівні публічної дипломатії: 1) через мас-медіа – медіадипломатія; 2) через культурні акції – культурна дипломатія; 3) через можливості здобути освіту – освітня дипломатія; 4) через

Інтернет – ноосферна дипломатія; 5) через неурядові організації – дипломатія «ноополітік» [8; 9; 10, с. 382–383].

Важливим є і той факт, наголошує науковець А. Сябро, що «концепція «м'якої» сили нині виступає базовою для аналізу сучасних форм протистояння в умовах формування нового простору протистояння – кіберпростору. Саме тому нині виникає потреба переосмислення поняття «сили», оскільки в умовах пришвидшення процесів мілітаризації кіберпростору саме «кіберсила» стає найбільш ефективним засобом впливу на супротивника, незалежно від його суб'єктності та потенціалу» [9, с. 93].

Ефективність держави як суб'єкта зовнішньої політики напряму залежить від її ефективності та впливовості на внутрішній арені. Тому потрібен аналіз політики «м'якої сили» не лише як засобу зовнішньополітичного впливу, а й насамперед «як дієвого інструменту для держави у внутрішньополітичних процесах, адже побудова іміджу держави не може відбуватися лише на міжнародній арені. Ефективна іміджева політика держави передбачає стратегічну та послідовну роботу передусім на внутрішньополітичній арені. Вона включає в себе побудову привабливого іміджу держави для її населення, брендинг територій, активну взаємодію громадянського суспільства та держави, формування й підтримку стабільної ситуації в політиці та економіці держави» [1, с. 35].

Очевидно, що створення позитивного іміджу держави формує ефективні передумови для посилення суб'єктності країни у геополітичному просторі [4; 5; 12; 13; 14]. Особливо це стосується демократичних країн, де громадська думка безпосередньо впливає на прийняття

політичних рішень владними колами. Зрештою, тут повністю виправдовується міркування, висловлене ще в 1809 р. очільником австрійського уряду князем Клеменсом Меттерніхом, про те, що «громадська думка є найпотужнішим посередником і, як релігія, проникає в найпотаємніші кутки».

Висновки. Генерація сучасних українців переживає сьогодні справді доле-носні епохальні події, пов'язані, зокрема, і зі зміною принципів побудови взаємовідносин між цивілізаціями, державами, країнами, народами, націями, окремими спільнотами та навіть особистостями. Відходить у минуле принцип правоти сильного. Відбуваються активні пошуки нових підходів у зовнішній та внутрішній політиці держав сучасного світу. Саме до таких новітніх напрямних розвитку людства належить використання політики «м'якої сили», зокрема, і як механізму підвищення рівня суб'єктності певної країни у геополітичному просторі. Реалії сучасного світу значною мірою формуються завдяки інформаційним впливам, де особливого значення набувають іміджі, символи, образи. Імідж України на геополітичному просторі значною мірою залежить уже та буде залежати в майбутньому від ефективного використання «м'якої сили». При цьому не варто ігнорувати застосування «м'якої сили» і у внутрішній політиці української держави. Для глобалізованого світу все характернішим буде переміщення уваги із застосування «жорсткої сили», орієнтованої на військово-протистояння та примус, на політику «м'якої влади» культури, інформації, переконання шляхом створення позитивного прикладу. Тому й актуальність формування ефективної іміджевої політики України

сьогодні зростає. Вочевидь створення позитивного іміджу української держави та нації, а також просування його комунікаційними каналами на геополітичному просторі є одним із пріоритетних завдань для України та її еліт.

Сучасна Україна має вписатися в багатовимірний світ як самостійний суб'єкт політичного процесу, тому для неї великого значення набувають ефективні та взаємовигідні стосунки з усіма країнами світу, особливо з наддержавами США та Китаєм. Зростання ролі політики «м'якої сили» у взаємовідносинах із Китаєм має працювати на благо обох країн та народів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бікір К. Ю. «М'яка сила» як дієвий інструмент формування іміджевої політики України. *Регіональні студії*. 2019. № 19. С. 35–40.
2. Бугров Володимир. Інтерв'ю для «Єдиних новин». URL: <https://www.facebook.com/VolodymyrBugrov/posts/pfbid02BBrxBFBwJ6YWe3w18rhr1xtCQTch4vukTXbcZ8VnFRWGvkXreF5sfmfVHLkrb4l> (дата звернення: 12.09.2023).
3. Гай-Нижник П. Культура як основа «м'якої сили» держави Україна в контексті підвищення її зовнішньополітичного авторитету. URL: http://www.bulava.info/hai-nyzhnyk_chupriy.html. 9 (дата звернення: 12.09.2023).
4. Грабовська І. М. Суб'єктивізація versus масовізація українського соціуму. *Studia Orientalne*. 2022. № 4. С. 71–82.
5. Грабовська І., Грабовський С. Хвилі глобалізації, деколонізація та геополітична суб'єктність. *Українознавство*. 2023. № 1. С. 212–225.
6. Мацькович Олеся. М'яка сила як інструмент зовнішньої політики Китаю. *Аналітичний центр ADASTRA*. URL: adastra.org.ua (дата звернення: 12.09.2023).
7. Савон К. В. Вплив політики «м'якої сили» на імідж держави. *Актуальні проблеми політики*. 2020. Вип. 66. С. 112–117.

8. Слісаренко Ігор. Теорія і практика «м'якої сили» в міжнародних відносинах. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/24> (дата звернення: 12.09.2023).

9. Сябро А. Трансформація концепту «м'якої» сили в сучасному інформаційному протиборстві. *Травневі студії 2021: історія, міжнародні відносини, філософія*. Київ, 2021. С. 92–94.

10. Чупрій Л. В. Політика національної безпеки української держави в гуманітарній сфері: монографія. Київ, 2015. 508 с.

11. Nye Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs, 2005. 191 p.

12. Jason, Dittmer. Subjectivity and the sensing of geopolitics. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2043820620965829> (дата звернення: 28.09.2023).

13. Jozef Zelinka. Subjects and Subjectivities of the (New) Geopolitics of Knowledge. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-94415-5_15 (дата звернення: 12.09.2023).

14. Tomas Laurenzo. Geopolitical Subjectivity. URL: <https://isea-archives.siggraph.org/presentation/geopolitical-subjectivity/> (дата звернення: 28.09.2023).

REFERENCES

1. BIKIR, K. (2019). "Soft Power" as an Effective Tool for Forming Ukraine's Image Policy. *Rehionalni studii* (Regional Studies), № 19, pp. 35–40. [in Ukr.]

2. BUHROV, V. *Interview for "Yedyni Novyny"*. [online] Available at: <https://www.facebook.com/VolodymyrBugrov/posts/pfbid02BBrxBFBRwjS6YWe3w18rhr1xtCQTch4vukTXbcZ8VnFRWGvkXreF5sfmfVHLkrb4l> [Accessed 12 September 2023]. [in Ukr.]

3. HAI-NYZHNYK, P. *Culture as the Basis of the "Soft Power" of the Ukrainian State in the Context of Increasing its Foreign Policy Authority*. [online] Available at: http://www.bulava.info/hai-nyzhnyk_chupriy.html. 9 [Accessed 12 September 2023]. [in Ukr.]

4. HRABOVSKA, I. (2022). Subjectivization Versus Massification of Ukrainian Society. *Studia Orientalne*, №4, pp. 71–82. [in Ukr.]

5. HRABOVSKA, I.; HRABOVSKYI, S. (2023). Waves of Globalization, Decolonization and Geopolitical Subjectivity. *Ukrainoznavstvo* (Ukrainian Studies), №1, pp. 212–225. [in Ukr.]

6. MATSKOVYCH, O. Soft Power as a Tool of China's Foreign Policy. [online] *Analytical Center ADASTRA*. Available at: adastra.org.ua [Accessed 12 September 2023]. [in Ukr.]

7. SAVON, K. (2020). The Impact of the "Soft Power" Policy on the Image of the State. *Aktualni problemy polityky* (Actual Problems of Policy), Issue 66, pp. 112–117. [in Ukr.]

8. SLISARENKO, I. *Theory and Practice of "Soft Power" in International Relations*. [online] Available at: <https://social-science.uu.edu.ua/article/24> [Accessed 12 September 2023]. [in Ukr.]

9. SIABRO, A. (2021). Transformation of the Concept of "Soft" Power in the Modern Information Conflict. *May Studies 2021: History, International Relations, Philosophy*. Kyiv, pp. 92–94. [in Ukr.]

10. CHUPRII, L. (2020). Peculiarities of Formation of Geopolitical Subjectivity of Ukraine in the Conditions of Globalisation. *Geopolity of Ukraine: History and Modernity*. Collection of Scientific Works. Uzhhorod: Uzhhorod National University, Issue 2 (25), pp. 29–40. [in Ukr.]

11. NYE, J. (2005). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs. 191 p. [in Eng.]

12. DITTMER, J. *Subjectivity and the Sensing of Geopolitics*. [online] Available at: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2043820620965829> [Accessed 28 September 2023]. [in Eng.]

13. ZELINKA, J. *Subjects and Subjectivities of the (New) Geopolitics of Knowledge*. [online] Available at: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-94415-5_15 [Accessed 12 September 2023]. [in Eng.]

14. LAURENZO, T. *Geopolitical Subjectivity*. [online] Available at: <https://isea-archives.siggraph.org/presentation/geopolitical-subjectivity/> [Accessed 28 September 2023]. [in Eng.]